

حقوق بزبان ساده

در این شماره مجله «حقوق بزبان ساده» را به مسئله «انحصار وراثت» و ترتیب درخواست و تشریفات آن با ارائه نمونه‌های «دادخواست» و «استشهادیه»، اختصاص دادیم. امید است مردم را بکارآید.
«حقوق امروز»

علی اکبر منصور

وکیل پایه یک دادگستری

انحصار وراثت

انحصار وراثت یعنی چه؟ چه کسانی میتوانند تقاضای انحصار وراثت نمایند؟

به کدام دادگاه باید مراجعه کنیم؟ چه مدارکی برای تقدیم دادخواست انحصار

وراثت لازم است؟ استشهادیه را چگونه بنویسیم؟ جریان دادخواست چیست؟

اعتراضی به درخواست انحصار وراثت.

نمونه دادخواست انحصار وراثت.

یادآوری اشتباهی که در مجموعه قوانین سال ۴۱ و ۴۲ وجود دارد!

شخصی فوت می‌کند پس از فوت به نسبت موقعیت اجتماعی و کسب و کارش از خود

دارائی و اموالی باقی می‌گذارد که آنرا در اصطلاح حقوقی «ترکه» گویند.

«میت» یعنی مرده، وراثتی (بازماندگان ارث‌بر) دارد که اموال وی بسانها میرسد

برای اینکه قانوناً معلوم شود اشخاصی که خود را وارث مرده میدانند چه خویشی بامتوفی

دارند مثلاً پسر، دختر و همسر متوفی هستند و سهم الارث هر کدام از آنها چه مقدار از «ترکه»

(ارثیه) خواهد بود لازم است این اشخاص با صدور حکم از طرف دادگاه رسماً بنام «وارث»، شناخته و مشخص شوند و سهم الارث آنها نیز معین گردد. حکمی را که برای این دو مقصود (یعنی تعیین ورثه و نسبت سهم الارث هر يك از آنها) از دادگاه صادر میشود، **تصدیق انحصار وراثت** میگویند. برای گرفتن این حکم از دادگاه لازم است دادخواست بدادگاه تقدیم داریم. اکنون ببینیم که :

چه کسانی می توانند تقاضای تصدیق انحصار وراثت بنمایند : هر يك

از ورثه متوفی شخصاً (و در صورتی که صغیر باشند قیم آنها) می توانند این درخواست را از دادگاه بنمایند. این نکته را یادآوری می نمایم که صغیر خودش نمی تواند هیچگونه دادخواستی بدادگاه بدهد و در این گونه موارد بایستی قیم او دادخواست را امضاء نماید.

و همچنین در قانون پیش بینی شده است که اشخاص «ذینفع» نیز می توانند این تقاضا را از دادگاه بنمایند بدین توضیح که مثلاً شخصی از متوفی طلبکار است این طلبکار در دارایی متوفی ذینفع است و تا ورثه متوفی هم معلوم نشود نمی تواند طلب خود را وصول نماید زیرا بدهی متوفی تا حدود مالی که از متوفی باقی مانده برعهده وراثت است در این صورت بستانکار می تواند در صورتیکه مدارک لازم در اختیار داشته باشد، برای تعیین وراثت (و در حقیقت، بدهکاران واقعی خودش) بدادگاه مراجعه و با تقدیم دادخواست تقاضای صدور حکم انحصار وراثت بنماید.

کدام دادگاه صلاحیت دارد : اصولاً رسیدگی بدرخواست انحصار وراثت و

صدور تصدیق حصر وراثت در صلاحیت دادگاه بخش محل آخرین اقامتگاه متوفی میباشد بدین توضیح که اگر کسی آخرین اقامتگاهش در تبریز بوده و موقتاً برای گردش یا تجارت یا معامله بشیراز برود و در آنجا فوت کند **دادگاه بخش تبریز** برای صدور تصدیق انحصار وراثت صلاحیت دارد نه دادگاه بخش شیراز.

چه مدارکی برای تقدیم دادخواست انحصار وراثت لازم است : طبق

قانون دادخواست انحصار وراثت بایستی شامل نام و مشخصات کامل درخواست کننده و متوفی ورثه و اقامتگاه آنها و نسبت (بستگی) بین وراثت و متوفی باشد ولی چون بایستی بدادگاه ثابت شود که فوت واقع شده و وراثت او همین اشخاص هستند که در دادخواست قید شده است لذا عملاً برای اثبات این مراتب مدارک زیر را ضمیمه دادخواست مینمایند.

الف : يك برگ گواهی فوت صادره از اداره متوفیات.

ب : يك برگ استشهد محلی که حد اقل چهار نفر آنرا امضاء کرده و در آن گواهی کرده باشند که متوفی در فلان تاریخ فوت کرده و وراثت او در حین فوت (هنگام مرگ) فلان و فلان هستند.

اکنون نمونه طرز نوشتن استشهدیه را نیز ذیلاً می نویسیم (البته میدانید که نمونه زیر، جنبه رسمی یا قانونی ندارد و هر کس میتواند بشکلی که میخواهد یا بصاحت میداند استشهدیه را بنویسد و ما در اینجا فقط برای راهنمایی خوانندگان گرامی «حقوق امروز» يك نوع آنرا درج می نمایم) : ←

از اشخاص محترمی که علم و اطلاع کامل دارند بر اینک آقای
خانم

..... (نام کامل و نام خانوادگی و شماره
شناسنامه متوفی باید نوشته شود) در تاریخ .....

..... شهرستان
بخش

وارث حین الفوت او اشخاص نامبرده زیر هستند :

- ۱ - حسن ..... فرزند ۳ - طاهره ..... زوجه دائمی
۲ - فاطمه ..... فرزند ۴ -
..... ۵ -
..... ۶ -

اطلاعات خود را در ذیل این برگ منعکس فرمایند :

امضاء (کسیکه میخواهد دادخواست بدهد)

(در ذیل این استشهادیه حداقل باید چهار نفر هر يك جداگانه و با خط

خودشان بنویسند که مثلا : (اینجانب ..... فرزند

..... دارای شناسنامه شماره ..... صادره

..... ساکن ..... اطلاع دارم و

گواهی مینمایم که آنچه درباره مرحوم ..... ورثه و محل

اقامت دائمی ایشان در بالا نوشته شده است کاملا صحیح است .

امضاء (امضاء شاهد)

ج - رونوشت مصدق شناسنامه وراثت : برای معرفی شخص قوی ترین دلیل همان
ارائه شناسنامه است و چون این دلیل با استشهاد همراه شد برای اثبات سمت و نسبت وراثت
کافی خواهد بود .

جریان دادخواست : درخواست را روی اوراق مخصوص دادخواست بدوی
دادگستری تهیه و پس از تکمیل و ابطال تمبر دريك پوشه‌ای که از دفتر کانون وکلا یا دفتر
دادگاه (در شهرستانها) می‌خرید گذارده و بدفتر دادگاه بخش مربوطه تسلیم و رسید دریافت
میدارید دادگاه پس از ملاحظه پرونده در صورتیکه نقصی نداشته باشد وقتی تعیین و بشما اخطار
مینماید که فلان روز و فلان ساعت با شهود خود جهت ارائه شهادت در محضر دادگاه بیایید
در آن وقت معین بایستی با چهار نفر شاهدیکه پای استشهاد را امضاء کرده‌اند و در صورتیکه
بعضی از شهود بعلمی نتوانند در دادگاه حاضر شوند مثلا مریض باشند یا بمسافرت رفته‌اند با
شهود دیگر بدادگاه رفته و گواهان اطلاعات خود را باستحضار دادگاه برسانند . البته این

را هم بدانید که این شهود بایستی کاملاً متوفی و ورثه او را بشناسند و از مشخصات و تاریخ فوت و نسبت و درجه قرابت وراثت با متوفی کاملاً مطلع باشند - پس از ختم جلسه ، دادگاه بدفتر دستور میدهد که دادخواست را در سه نوبت پشت سر هم ماهی یکمرتبه در روزنامه محلی آگهی و اگر روزنامه نبود آگهی مزبور بتعدادیکه برای اطلاع مردم لازم است بصورت اعلامیه تهیه و در گذرگاههای عمومی می چسبانند و در هر صورت درخواست کننده بایستی قبلاً بدفتر دادگاه مراجعه و هزینه انتشار آگهی را هر مبلغ میشود بپردازد (این نکته را نیز بدانید چنانچه ترکه (ارثیه) بیش از پنجاه هزار ریال نبود احتیاج به نشر آگهی ندارد و دادگاه بدلائل و اسناد موجود و اظهار گواهان اکتفا کرده حکم میدهد) پس از گذشتن سه ماه از تاریخ اولین انتشار آگهی چنانچه معترضی نبود دادگاه حکم حصر وراثت را بنام وراثت صادر مینماید این را هم بدانید معمولاً دفتر دادگاه قبل از صدور حکم ، گواهینامه مالیات برارث از خواهان مطالبه مینماید و تا این گواهی تسلیم نشود حکم صادر نمیشود . برای تهیه این گواهی بایستی بداره مالیات برارث که جایش معمولاً در دارائی محل است مراجعه و اظهارنامه ای راجع بدارائی متوفی تنظیم و امضاء کنید آن اداره پس از تکمیل این اظهارنامه با گرفتن مبلغ جزئی بعنوان علی الحساب مالیات برارث ، يك **گواهینامه موقت** بشما خواهد داد همین گواهی برای تکمیل پرونده دادگاه و صدور حکم انحصار وراثت کافی خواهد بود .

اعتراض بدخواست انحصار وراثت : هر کس مدعی وراثت باشد یعنی خود را

وارث متوفی بداند و در دادخواست انحصار وراثت نام او در ردیف ورثه منظور نشده است **می تواند** از تاریخ انتشار اولین آگهی در روزنامه تا مدت سه ماه بدخواست انحصار وراثت اعتراض نماید. کسیکه معترض است می تواند روی يك صفحه کاغذ عادی اعتراضات و ایرادات و دلایل خود را به دادگاه مربوطه نوشته و آنرا بضمیمه مدارک خود بدفتر دادگاه تسلیم نماید . دادگاه در جلسه ای با حضور کسانی که درخواست انحصار وراثت کرده اند باین اعتراض رسیدگی نموده و چنانچه ثابت شود که شخص معترض نیز بموجب قانون از وارث متوفی است حکم بوارث بودن او نیز میدهد ولی اگر اعتراض وارد نبود او را محکوم مینماید. در هر صورت این حکم مثل سایر احکام **قابل پژوهش و فرجام** است یعنی اگر کسیکه در دعوی دخالت داشته از حکم مزبور ناراضی باشد می تواند ظرف مدت قانونی (ده روز از تاریخ ابلاغ حکم) از حکم انحصار وراثت صادره پژوهش یا فرجام بخواهد . برای اینکه بهتر بطرز تهیه دادخواست انحصار وراثت آشنا شوید شکل ساده و معمولی آنرا در زیر از نظر شما میگذرانیم . (در نمونه دادخواست زیر ، آخرین اقامتگاه متوفی را تهران فرض کرده ایم تا با اصطلاح ، دادگاه بخش تهران صلاحیت داشته باشد) . اینك نمونه دادخواست : ←

برگ دادخواست بدادگاه بخش تهران

متداعیین	نام	نام خانواده	پدر	شغل	محل اقامت															
خواهان	در این قسمت مشخصات خواهان انحصار وراثت را مینویسد																			
خوانده	این ستون سفید میماند زیرا دعوا طرف و باصطلاح «خوانده» ندارد تا نامش نوشته شود																			
وکیل یا وکیل یا قیم	-	-	-	-	-															
بهای خواسته	صدور تصدیق انحصار وراثت																			
(موجبات مطالبه و شرح دادخواست و ذکر تمام ادله مثبتة دعوی با قید انحصار)																				
<p>نظر باینکه مرحوم فلان ..... (نام و نام خانوادگی متوفی قید شود) در تاریخ ..... در محل اقامت دائمی خود (تهران) فوت نموده و وراثت منحصر و حین الفوت او عبارتند از :</p> <table border="0" style="width: 100%;"> <tr> <td style="text-align: center;">نام خانوادگی</td> <td style="text-align: center;">نام</td> <td style="text-align: center;">نسبت</td> </tr> <tr> <td>.....</td> <td>۱ - حسن</td> <td>پسر</td> </tr> <tr> <td>.....</td> <td>۲ - فاطمه</td> <td>دختر</td> </tr> <tr> <td>.....</td> <td>۳ - طاهره</td> <td>زوجه دائمی</td> </tr> <tr> <td>.....</td> <td>۴ -</td> <td>.....</td> </tr> </table> <p>لهذا تقاضای صدور حکم حصر وراثت بنام وراثت فوق داریم. مدارک بشرح زیر است :</p> <p>۱ - رونوشت شناسنامه وراثت سه برگ ۲ - برگ استشهاد یک برگ ۳ - گواهی فوت یک برگ ۴ - گواهینامه مالیات بر ارث یک برگ (اگر قبلاً گرفته باشید)</p> <p style="text-align: center;">با احترام</p> <p>حسن و فاطمه ..... و طاهره .....</p> <p style="text-align: center;">امضاء</p>						نام خانوادگی	نام	نسبت	.....	۱ - حسن	پسر	.....	۲ - فاطمه	دختر	.....	۳ - طاهره	زوجه دائمی	.....	۴ -	.....
نام خانوادگی	نام	نسبت																		
.....	۱ - حسن	پسر																		
.....	۲ - فاطمه	دختر																		
.....	۳ - طاهره	زوجه دائمی																		
.....	۴ -	.....																		
محل ارجاع :																				

📌 **گفتگو:** در سال ۳۵ تبصره الحاقی بشماره ۳۷۰ قانون امور حسبی از کمیسیون مشترك مجلسین مفاداً باین شرح گذشت :

چنانچه اموال متوفی منحصر بمنقول و تا حدود پنجاه هزار ریال باشد و یا اگر غیر منقول است سهم هر وارث تا حدود پنجاه هزار ریال باشد مدعیان وراثت می‌توانند بدون گرفتن حکم حصر وراثت بوسیله استشهاد، اموال متوفی را متصرف و مالک شوند ولی این قانون تا سال ۱۳۳۷ اعتبار داشت و در این سال بموجب قانون اصلاح ماده ۳۶۴ و الحاق يك تبصره بماده ۳۶۱ قانون امور حسبی مصوب ۲۰ آذر ۳۷ ملغی گردید متأسفانه این تبصره منسوخه هنوز در آخرین مجموعه آئین دادرسی مدنی (سالهای ۴۱ و ۴۲) تالیف آقای احمد کمانگر بعنوان قانون معتبر روز، درج و معرفی شده و بهمین علت عده زیادی حتی متخصصین فن تصور میکنند که تا حدود مبالغ فوق احتیاجی بگرفتن حکم انحصار وراثت نیست .

در حالیکه چنین نیست و این اشتباه ناشی از بی توجهی تهیه کنندگان مجموعه های قوانین است و بهمین جهت است که گفته ایم و باز هم میگوئیم :

وزارت دادگستری باید مجموعه قوانین را تهیه و بصورت رسمی در اختیار مردم

قرار دهد ولی متأسفانه باین نکته نیز همچون خیلی از نکات لازمه دیگر توجه

نشده است .